

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: נישואין (נה)

ההפטרה: "ויקרב ימיו" (מלכים א ב')

יז' טבת תשפ"ד 1506 (שנה כט')

פרשת ויזי

"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. הקבצו ושמעו בני יעקב" (מט, א-ב)

"ואגידה לכם" - ביקש יעקב לגלות לבניו את הקץ ונסתלקה ממנו השכינה (רש"י). אולם בדבריו נתן להם את המפתח לגאולה, שכן אמר "הקבצו", ועולה השאלה לשם מה כפל הלשון? רצה לומר להם כדי שתוכלו לעבור את כל המהמורות והייסורים של הגלות שיבואו עליכם, עליכם להיות מאוחדים ביניכם, והאחדות היא שתבטיח את קיומכם והישרדותכם.

וכל שכן בבית פנימה כאשר בני הזוג ינהגו כבוד זה בזה וגם כשהם חלוקים בדעותיהם יאמרו זאת בדרכי נועם כדי שהדברים יתקבלו ויתיישבו על הלב ולא יגיעו למריבות ומחלוקות.

"בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" (מט, כב)

"בן פורת עלי עין" - "עלי" ר"ת ע-עין, ל-לב, י-יסוד - ושלתם תלויים ב-"עין".

הכל מתחיל מהסתכלות אסורה שהעין רואה והלב חומד האדם יכול להיכשל חלילה.

וזה שנאמר "בן פורת יוסף" - בן חן (רש"י). יוסף הצדיק נשא חן בעיני כל רואיו בזכות ששמר על אימו והסתירה מפני עשו הרשע שלא ייתן בה עיניו, והתברך שלא תשלוט עין הרע בזרעו מפני שלא הרים עיניו להביט בפניה של אשת פוטיפר אע"פ שהפצירה בו יותר משנה. וגם בזמן שהומלך במצרים והיה מסתובב בכל המדינה ובאו הרבה בנות מלכים לראותו וכל אחת מהם זרקה עליו אבנים טובות ומרגליות שישא עיניו והוא לא עשה כן.

לכן הרוצה למשוך על עצמו ומשפחתו ברכה שלא ישלוט בהם עין הרע, ישמור את עיניו מראיות האסורות שבמקום שיש קדושה יש שכינה ויש ברכה והצלחה.

מעשה שהיה

מי אשם בביקורת? (הרב מרדכי רוט)

לפני כשנה פגשתי יהודי יקר מאוד שסיפר לי: "אני נשוי כבר שלושים שנה, בשנים הראשונות של הנישואין איכשהו הצלחנו לחיות יחד, אבל אחרי מספר שנים התחילו בינינו מריבות וכעסים בקיצור - השלום והאחוה היו רחוקים מלשכון בביתנו.

לאחר שלושים שנה, אני יכול להגיד לך שהאשם העיקרי בכך הייתי אני, אבל כל נקדים את המאוחר. הגעתי מבית מאוד עדין, מסודר ונקי. הוריי היו מאוד מסודרים ונקיים ומדברים בניחותא, אין מושג של הרמת קול, הכול במתינות ובעדינות.

הם היו הורים מאוד טובים, אהבו אותי וכיבדו אותי, נתנו לי הכול וחינכו אותי להמון דברים טובים וגם קיבלתי מהם הרבה דברים טובים.

כל מי שראה אותי לאורך כל שנות נעוריי היה מחמיא להוריי: 'איזה ילד עדין יש לכם, מסודר, נעים הליכות'. הכול היה יכול להמשיך להיות טוב ויפה עד שהתחתנתי עם אשתי. היא אישה טובה מאוד,

המילים שאתה בוחר להשתמש בהם הופכות להיות הבית שאתה גר בו

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * **לא לעיין בזמן תפילה** * שקיעה 4:46-4:50 * סוף זמן ק"ש 8:40-8:42

ציאת שבת: 5:17

ציאת שבת: 5:17

כניסת שבת: 4:26

ציאת שבת: 5:17

בעלת מידות ומעלות רבות אחרות, אבל הדברים שהוריי כה הקפידו עליהם וחינכו אותי לכך, סדר וניקיון ודיבור בנחת ובעדינות, היו אצל אשתי ההפך הגמור, במאה ושמונים מעלות. לא רק שאשתי לא הייתה מסודרת, היא הייתה בלגניסטית! והאמת שבלגניסטית זו מילה טובה. היא הייתה מפוזרת, לא מחזירה דברים למקום. הבגדים באמבטיה היו נשארים על הרצפה – ואלו הדוגמאות הקטנות. ואף בדבר השני שכל כך למדתי מהוריי היא נהגה ההפך מכך, מדברת בקול ולעיתים מרימה את הקול, ואני התרגלתי שמדברים בשקט, בנחת, ברוגע. לא כך! וזה היה משהו שלא הייתי מסוגל לעמוד בו. דבר ראשון שעשייתי, התחלתי להסביר לאשתי שזה לא נעים לי שהיא מדברת איתי בקול ברחוב ושהבית לא מסודר, אבל היה נראה שאני פשוט מדבר לקיר. היא פשוט לא השתנתה אפילו בתזוזה אחת, זה כל כך הפריע לי עד שהתחלתי להעביר עליה ביקורת שוב ושוב. הייתי רואה דברים על הרצפה, נעליים בכניסה לבית, מעיל זרוק על הספה, התחלתי להגיד ובעצם להעיר לה על דברים שהפריעו לי.

הרגשתי שאני לא יכול לשתוק על זה, לא הבנתי איך אדם מתורבת מסוגל להתנהג כך. חשבתי לעצמי אשתי מתנהגת כמו בג'ונגל - מבולגנת, לא מסודרת, מדברת בקול, צועקת. ככל שחשבתי על זה יותר וככל שהמצב לא השתנה זה יותר ויותר הרגיו אותי וגם הביקורת שלי עלתה רמה, הסברתי לה שזה פשוט לא נורמלי לחיות כך.

היא הייתה מנסה, חצי שבוע או שבוע במקרה הטוב, לרקוד לפי החליל שלי ואז שוב הכול היה חוזר לעצמו: הבית בלגן, והיא מדברת בקול. היה זה חמש שנים אחרי החתונה, יום אחד ישבתי עם אשתי ואמרתי לה שאני לא יכול להמשיך לחיות ככה ואני רוצה ללכת לייעוץ זוגי.

היא בהתחלה נבהלה, 'על מה?' היא שאלה, אבל אני התעקשתי שנלך. הלכנו לייעוץ מוכר והוא אמר לי שאני צריך להפסיק לומר ביקורת כל הזמן על אשתי, ואשתי תלך לטיפול פרטני אצל מטפלת לטפל בדברים שהפריעו לי.

ניסיתי גם את השיטה הזו וזה פשוט לא עזר. גם אחרי שחרקתי שיניים לא להגיד לאשתי מילה וגם לאחר טיפול ארוך שאשתי הלכה - שום דבר לא עזר.

לפעמים, הייתי מתייאש ומבין שאשתי לא תשתנה, שזה המצב, אבל החינוך החזק הזה של הוריי זרם בעורקיי. חינוך לסדר, חינוך להיות שקט ומנומס.

ניסיתי מטפלים, מטפלות, יועצים, יועצות, ושום דבר לא עזר, אשתי נשארה אותו הדבר. בהתחלה אשתי לא הייתה עונה לי על הביקורת שלי, אבל כאשר השנים עברו אשתי הייתה מחזירה לי חזרה: 'ומה אתה? אתה מושלם? אני גם חיה עם דברים שאתה אחרת ממני!'

ואני הייתי מתרגז ואומר לה: אדרבה תגידי לי במה אני לא בסדר, אני מוכן לעשות שינוי בהכול, אבל את יכולה להבטיח לי שגם את תעשי שינוי?!

היו אלו שנות סבל, לא התייאשתי מלנסות ולשנות אותה. אבל היה משהו אחד ששכחתי ממנו ומעניין שאף אחד לא דיבר איתי על זה והוא: 'לא שורפים את מה שיש בגלל מה שאין'.

לא הבנתי ולא השלמתי שזו אשתי וכך היא תהיה והיא לא תשתנה. זהו, כך היא! ואני צריך ללמוד להשלים למרות שהדברים האלו חשובים לי מאוד. ובמקום להשלים עם המצב ולא לשרוף את כל הדברים הטובים והנהדרים שהיו באשתי בחרתי להתעקש ולהתמקד בשלילי שבה.

היו פעמים רבות שאמרתי לעצמי: 'זה המצב, תשלים אתו ותחיה כך' אבל הצלחתי להשלים רק לשבוע, שבועיים, ושוב הייתי מנסה לשנות אותה, מתרגז, אוכל את עצמי, את נפשי ורוחי על שזה המצב. אבל לאט לאט, לצערי זה קרה לי אחרי הרבה שנים של טיפולים וייעוץ, הבנתי לעומק שזה לא ישתנה. זו אשתך! אתה יכול להשלים עם זה ולקבל את אשתך ככה, כמו שהיא וגם ליהנות מכל הדברים האחרים הטובים שלה, או 'פשוט' לסבול כל החיים שלך.

שרפתי עשרים שנה מחיי בגלל שלא הבנתי ולא הצלחתי להפנים שזה המצב. חשוב לי להגיד כשאני מוריד את שני הדברים האלו שמפריעים לי והיום הם גם קצת פחות מפריעים, הצלחתי לראות כמה אור וטוב יש באשתי. כמה היא טובה וכמה היא מיוחדת, כמה היא דואגת לי

וכמה היא חושבת עליי, אז הבנתי והשלמתי עם זה. הסלון, המטבח, חדר השינה אומנם לא ייראו כמו בבית הוריי, אבל ישנן מעלות רבות אחרות שמאפילות על כך.

ברגע שהשלמתי באמת שזו אשתי ואני לא אצליח לשנות אותה וככה היא תישאר עד המאה עשרים שלנו, אז הגיע השחרור האמיתי. התחלתי להירגע ולהרפות וגם התחלתי ליהנות מהיופי והאור שיש באשתי".

אני מספר את הסיפור הזה כי אני רואה הרבה אנשים שסובלים כל כך הרבה שנים רק בגלל שהם מנסים שכן הזוג שלהם יהיה כמו שהם רוצים, והם פשוט לא מצליחים. כמה הם סובלים בגלל זה, מתרגזים וכועסים, במקום פשוט להרפות ולשחרר. וגם אם זה משהו שמאוד חשוב לך רגשית, כאשר אתה מנסה בדרך רגילה מספר פעמים דרך דיבור, דרך טיפול וזה לא עוזר, אז פשוט תשלים תשחרר.

וכל זמן שלא תשחרר אתה תסבול, בן הזוג שלך יסבול וכולם מסביב יסבלו, והחכם עיניו בראשו!

יש אנשים שחושבים שאם הם ייפרדו אז הם יפתרו את הבעיה שלהם והם לא מבינים:

א. שמהשם יתברך אי אפשר לברוח - אם השם נתן למישהו התמודדות אז הוא לא יברח ממנה ואם הוא יברח ממנה אז תגיע התמודדות אחרת.

ב. במקום לנסות לשנות מישהו אחר, תנסה דבר ראשון לבדוק את עצמך, מה אתה לא עושה בסדר.

חשוב לי רק להדגיש שחובה כמוכן ללכת ולנסות לטפל, אבל כאשר רואים שהדברים לא משתנים וכל עוד שזה לא מקרי אלימות מילולית או פיזית, יש להשלים ולנסות להתחבר לטוב.

הלכות הנהגות בין בני הזוג[ח]

פינת ההלכה

ביקורת בנישואין (ג)

א. ביקורת היא תוכחה הנאמרת כלפי בן/בת זוג על מעשה לא טוב שעשה, התנהגות לא נאותה, דברים פוגעים או משפילים שאמר (המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן (ג) עמ' 59, זוגיות עם רגש הרב מיכאל לסרי עמ' 220).

דוגמא ממעשה שהיה: פעם בא אדם אחד לגאון רבי מרדכי לבטון שהיה ראש הדיינים והרב הראשי בארם צובא, וסיפר שברצונו לגרש את אשתו, כיוון שאין להם ילדים וכל הזמן הם מתווכחים סביב העניין, אמר לו הרב: "חזור אלי מחר". כשהלך אמר הרב לאחד מעוזריו: "מחר כשיבוא אדם זה אלי תבוא ותלחש באזני ואני אעשה את עצמי כועס ואצעק עליך, ואתה תעשה עצמך כנעלב ותצא מן החדר".

למחרת הגיעו האיש ואשתו לפני הרב, והרב ציווה לסופר שיכתוב את הגט, בא העוזר ולחש באזני הרב, והרב כעס מאוד וצעק עליו והוא יצא נעלב מן החדר.

שאל האיש את הרב: "מדוע כבוד הרב כעס על האיש שיצא? השיב הרב: "חוצפתו עברה כל גבול, האשה טרם קיבלה את הגט והוא כבר לחש באוזני שארזו את כתיבתו כי הוא רוצה להתחתן איתה.."

כששמע האיש את דברי הרב התחרט וביקש לבטל את כל העניין, והרב התפלל עליהם ונפקדו בזרע של קיימא (שלוס בית לרב אהרן זכאי עמ' 27).

ב. למרות שיש למעט בביקורת, לא תמיד צריך לשתוק ויש לומר את אשר מפרע, כדי למנוע הצטברות של כעסים שיביאו אח"כ להתפרצות של כעס ולעימותים, אולם צריך לדעת מתי ואיך להעיר ? (המדריך לנישואין מאושרים עמ' 60, זוגיות עם רגש עמ' 220).

ג. אין להעיר ולהוכיח עד כמה שניתן מיד לאחר הפעולה השלילית שנעשתה, אלא לאחר פרק זמן שעובר, ולומר את הדברים בזמן שהצד השני נינוח ובמצב רוח טוב (פלא יועץ ע' אהבה איש ואשה ד"ה זה, ע"פ הרב שמואל כהן בס' עליו לשבח לרב זלצקשטיין ח"ג עמ' שמה-שמה, דרכי החינוך היהודי לרב יחיאל יעקובסון עמ' 8).

ד. יש לומר את הביקורת בטון מפויס ורגוע ולא בטון כעוס ותובעני, שהרי מטרת ההערה היא כדי שכן הזוג ירצה להשתנות, וכשהדברים נאמרים בצורה כעושה הוא לא יקבל את הנאמר, וכל שכן שלא יתקן את עצמו אלא יפגע ויסתגר בתוך עצמו (זוגיות עם רגש עמ' 219).

דוגמא ממעשה שהיה: לסוחר עשיר אחד היה בן שהתחבר לחברים רעים, ניסה הסוחר להכניסו למסחרו אולם הבן העדיף להתרועע עם חבריו הרעים ובזבז את כספו להבל ריק.

כשראה הסוחר את ההשפעה הרעה של החברה הקלוקלת על בנו הציע לו לנסוע למדינה אחרת ולנסות שם את מזלו. הסכים הבן ונפרד מאביו בתקווה שיצליח ואכן בימים הראשונים שלח ידו במסחר אך לאחר זמן מה נשבר וחזר להתרועע עם חבריו ובזבז את הכסף בבתי קפה ומשתאות. כשכלתה פרוטה מכיסו שלח מכתב לאביו בו התנצל על העבר וביקש שישלח לו סכום כסף שיעמידו על רגליו. כשקיבל האב את המכתב שמח כי חשב שבנו כותב לו על הצלחתו במסחר, כוון שלא יכל לקרא את הנאמר בו בגלל שלקה זמנית בעיניו ביקש מאדם שנכנס לחנותו שיקריא לו את הנאמר. אותו אדם היה כעוס באותו הזמן וקרא את המכתב בטון כועס וגבוה, כששמע האב שהבן כותב לו בנימה כועסת, כעס מאוד ולא הסכים לשלוח לו כסף לאחר זמן כשנכנס אחד מידידיו לחנותו ושאלו לפרש פניו הזועפות, הראה לו הסוחר את המכתב שקיבל

מבנו , החל הלה לקוראו בנחת ובלשון רכה. כששמע את הנאמר במכתב החל לבכות בהתרגשות ואמר: "ודאי אשלח לבני כפל כפלים ממה שביקש, כוון שביקש בנעימות.....".

ללמדנו כמה חשוב הטון והנימה הרכה כשדורשים להעביר מסר (שלוס בית לרב אהרן זכאי עמ' 51-50).

ה. התוכחה תהיה בצנעה בינו לבינה ולא בפני רבים (הרמב"ם הל' דעות פ"ו הל' ז-ח) או בני משפחה (זוגיות עם רגש עמ' 44, המדריך לנישואין מאוחרים לרב זמיר כהן עמ' 96) הן בגלל הלבנת פנים שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא (הרמב"ם ספ), כמו כן הסיכוי שההערה תתקבל באופן זה היא אפסית אדרבא זה יגרום להחרפת הוויכוח (המדריך לנישואין מאוחרים ספ).

דוגמא ממעשה שהיה: פעם בא אל "החפץ חיים" אדם והתלונן על סיבלו המר מאשתו שהיא מקללת ומביישת אותו ברבים וגורמת לו ביזיוניות עד כי קץ בחייו, ולכן החליט לעזוב את ביתו ואת עסקיו ולעבור לגור לבדו במקום אחר.

הניעו "החפץ חיים" מלבצע את החלטתו הקשה כשהוא מסביר לו שעליו לראות בייסורים חסד מהקב"ה ולקבלם באהבה, כי בוודאי לא לחינם הוא מתייסר ובמקום שיקבל ביזיונות מאנשים זרים שבנוסף לעלבונות יגרמו לו גם הפסדים כספיים, המתיק לו הקב"ה את גזר דינו ושלח לו ביזיונות ע"י אשתו כשהוא בביתו.

בסיום יעץ לו שישתדל לפייס את אשתו במה שיוכל ואף ישאל רופא מומחה אולי זה נגרם לו מאיזה כאב שגורם לה למתיחת עצבים (שלוס בית לרב אהרן עמ' 100).

ו. הביקורת לא תהיה כלפי אישיותו של בן־בית הזוג, אלא כלפי המעשה הלא טוב שעשה (פרקי חינוך לרב משה וירניק עמ' 266, המדריך לנישואין מאוחרים לרב זמיר כהן עמ' 62). כלומר לספר מה המעשה שמפריע ולא להאשים את בן־בית זוג בעניין (ספ).

הטעם: שביקורת נתפסת בעיני המוכח כפגיעה באישיותו וחסרונותיו וכשמדברים רק על המעשה הלא טוב, הדברים יכולים להתקבל בלי להיכנס למגננה (ספ).

דוגמא מעשית: במקום לומר: "את לא בסדר שהעלבת אותי בנוכחות כולם, כאשר אמרת שאינני עוזר בעבודות הבית", יש לומר: "הרגשתי מאוד שלא בנוח כאשר שמעתי בנוכחות כולם שאינני עוזר בעבודות הבית".

הסבר: תמיד לספר מה מפריע ולא להאשים את האדם שממול (המדריך לנישואין מאוחרים לרב זמיר כהן עמ' 62).

דוגמא מעשית: במקום לומר: "העלבת אותי כשאמרת...." נאמר מעתה: "מאוד נעלבתי לשמוע את המילים...".

הסבר: כלומר "לא את לא בסדר" או "את אשה קשה", אלא "המעשה הזה מאוד פגע בי" (ספ).

ז. במקום להשתמש בביקורת במילה "למה?", יש להשתמש במסר המשתף "קשה לי".

דוגמא מעשית: במקום שהבעל יאמר לאשתו: "למה את מפריעה לי לסיים את דבריי?", יאמר: "מפריע לי מאוד שאני לא יכול לסיים את דבריי" (המדריך לנישואין מאוחרים לרב זמיר כהן עמ' 62).

ח. יש לפתוח ולסיים בדברי שבח אמיתיים ורק ביניהם לומר את הביקורת (המדריך לנישואין מאוחרים ספ) הסבר: בכך אנו מרווחים שהמסר שיתקבל הוא: "את בסדר גמור, הרי שיבחת אותך במילים ברורות, אך ישנו קושי שבידך לפתור". באופן זה הביקורת תתקבל ללא עלבון ולא תגרום לחיכוכים חלילה.

דוגמא ממעשה שהיה: בהלווייתו של אשת הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל, הוא עמד ליד מיטתה ואמר: "את יודעת שבשנים 54 שנים שחינו יחד לא פגעת בך כלל, ולכן איני צריך לבקש ממך סליחה, אלא שב"שולחן ערוך" כתוב שצריך לבקש ולכן אני מבקש סליחה".

כשחזרו הביתה שאלו תלמידו: "סליחה כבוד הרב, תלמיד אני ורוצה אני ללמוד, איך יתכן שהרב לא פגע ברבנית במשך כל ימי חייכם המשותפים? וכי לא היו ביניכם חיכוכים?", השיב הרב: "בכל פעם שרציתי להעיר על דבר מה שהפריע לי, הייתי יושב ומהרהר באיזה מחמאה אפתח את דיבורי? וכיצד אומר בניסוח שאין בו פגיעה? ובאיזה מילה שיוצרת אווירה טובה אסיים? ואם לא מצאתי נוסח מתאים שתקתי ובלבד שלא לומר דבר שיפגע בה (המדריך לנישואין מאוחרים ספ, זוגיות עם רגש ספ).

דוגמא מעשית: "את נפלאה בטיפול בילדים! ביחס אליך בארגון הבית ובבישולים, יש רק עניין אחד שמאוד אעריך אם תשתדלי בו יותר, לא נוח לי ש... [פרט את הבעיה] ויסיים: "אבל בסך הכל אני מאושר שזכיתי באישה נפלאה כמותך" (המדריך לנישואין מאוחרים ספ).

דוגמא מעשית: הבעל פגע באשתו ובאימה, כיצד תעיר לו?

תאמר לו שיש לה דבר מה חשוב לומר ותכין לו כוס קפה כפי שהוא אוהב, ובינתיים הוא ישאל בקוצר רוח: "נו, אז מה רצית לומר לי?", "רציתי לומר שאתה בעל מקסים, חכם, בעל כוח נתינה מדהים, עובדה שעזרת לי אתמול וגם תיקנת לאימי את התנור, אתה בעל מושלם". ואז הוא אומר: "את סתם מגזימה, אני לא כזה בעל טוב", "אני לא מגזימה, אמנם יש דברים קטנים שכל אדם מועד בהם, כמו שקרה שלשום שפגעת בי ובאימי, אבל המעלות הרבות שבך מכסות על הדברים הקטנים", "מה באמת פגעת בך?", "...היא תסביר לו ממה נפגעה, והוא משפע המחמאות שקיבל ירגיש צורך להוכיח שהיא צודקת (זוגיות עם רגש 222).

נותרו ספרים בודדים של הספר "נתיבות החינוך" בהוצאת העלון ולא יודפסו שוב טל: 08-8644452

טל: 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com